

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO‘JALIGIDA INTENSIV BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA YANGI TEXNOLOGIYALAR VA UNING KELAJAGI

Atanazarov K.M., Dosekeyeva A.Ye.

Samarqand davlat veterinariya medimsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali

Bugungi kunda Qoraqalpog‘istonda baliqchilik muammolari va imkoniyatlari chorrahasida turibdi. Ushbu hudud tabiiy chuchuk va sho‘r suv havzalariga ega bo‘lib, akvakulturani rivojlantirish uchun salohiyatga ega. Biroq, mavjud resurslardan foydalanishni optimallashtirish va ushbu sohaning barqaror kelajagini ta‘minlash uchun mavjud vaziyat chuqur tahlil va adekvat yechimlarni talab qiladi. Qoraqalpog‘iston turli xil suv havzalariga ega bo‘lib, ular baliqchilik uchun potensial qulay sharoitlarni yaratadi. Biroq, ushbu resurslarning mavjudligi iqlim sharoitiga qarab o‘zgarishi mumkin [1, 4].

Suv sathining o‘zgarishi bilan kechadigan iqlim o‘zgarishi baliqchilik sohasi oldiga aniq vazifalarni qo‘ymoqda. Baliqchilikda unumdorlikni ta‘minlash uchun resurslarni boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Global iqlim o‘zgarishi sharoitida mintaqada suv resurslaridan barqaror foydalanish masalalari faol muhokama qilinmoqda. Bu, ayniqsa, chuchuk suv tanqisligi sharoitida dolzarbdir. Baliqchilikda suvdan foydalanishni optimallashtirishga qaratilgan dasturlar atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirishi va sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirishi mumkin. Mahalliy amaliyotlarni barqaror rivojlanish talablariga moslashtirish muhim bo‘lib, bu mintaqa ekotizimini saqlab qolishga yordam beradi. Zarur infratuzilma bo‘lmasa, baliqchilikni rivojlantirish mumkin emas.

Hovuzlar, to‘siqlar va suv sifatini boshqarish tizimlarini qurish - bu baliqchilar duch keladigan vazifalarning bir qismidir. Ushbu sohaga yo‘naltirilgan investitsiyalar baliq yetishtirish hajmini sezilarli darajada oshirishi, ish o‘rinlari yaratishi va iqtisodiy o‘shishga hissa qo‘shishi mumkin. Zamonaviy texnologik innovatsiyalar baliqchilik uchun ham yangi ufqlarni ochmoqda. Akvapponika va jarayonlarni avtomatlashtirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va atrof-muhitga ta‘sirini minimallashtirish mumkin. Bu sohadagi texnologik taraqqiyot resurslardan yanada barqaror foydalanish imkoniyatlarini yaratmoqda.

Baliqchilikning muvaffaqiyati uchun kadrlar muhim rol o‘ynaydi. Mutaxassislarni o‘qitish va tayyorlash soha rivojiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Malakali ishchilarning mavjudligi nafaqat ish unumdorligini oshiradi, balki yangi texnologiyalar va barqaror amaliyotlarni joriy etishga yordam beradi. Baliqchilikni barqaror rivojlantirish ekologik masalalarga e‘tiborsiz bo‘lishi mumkin emas. Ifloslanishni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va mahalliy flora va faunani himoya qilish muvaffaqiyatli akvakulturaning ajralmas qismidir. Baliqchilikni tabiiy resurslarni boshqarishning kengroq kontekstiga integratsiya qilish kerak, bu esa mintaqa ekotizimini saqlab qolish imkonini beradi.

Shunday qilib, Qoraqalpog‘iston baliqchilikdagi mavjud vaziyat ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarni qamrab oluvchi kompleks yondashuvni talab qiladi. Resurslardan oqilona foydalanish, texnologik yangiliklar, kadrlarning kasbiy tayyorgarligi va barqaror rivojlanish masalalariga e‘tibor mavjud muammolarni yengib o‘tish va mavjud imkoniyatlardan foydalanishga yordam beradigan asosiy elementlardir. Faqat kompleks yondashuv bilangina ushbu noyob mintaqada baliqchilikni muvaffaqiyatli va barqaror rivojlantirishga erishish mumkin [2,3].

Zamonaviy baliqchilik ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, barqarorlikni ta‘minlash va atrof-muhitga salbiy ta‘sirni minimallashtirishga qaratilgan texnologik o‘zgarishlar to‘lqinini boshdan kechirmoqda. Iqlim o‘zgarishi va tabiiy resurslar tanqisligi kabi global tahdidlar sharoitida yangi texnologiyalarni joriy etish nafaqat maqsadga muvofiq, balki hayotiy zaruratga aylanmoqda. Akvakulturaning kelajagini shakllantiradigan bir nechta asosiy innovatsiyalarni ko‘rib chiqamiz. Eng istiqbolli texnologiyalardan biri akvaponika bo‘lib, u yagona yopiq siklda baliq va o‘simliklarni ko‘paytirishni birlashtiradi. Ushbu tizimda baliq chiqindilari o‘simliklar uchun tabiiy o‘g‘it bo‘lib xizmat qiladi, ular o‘z navbatida suvni tozalaydi va shu bilan baliqlarning yashashi uchun qulay sharoit yaratadi. Bunday yondashuv nafaqat suv va fazoviy resurslar sarfini minimallashtiradi, balki uyg‘un ekotizimni ham yaratadi.

Resurslarni samarali boshqarish aniq ma‘lumotlar tufayli mumkin bo‘ladi, bu esa xavflarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi. Turlarni genetik jihatdan yaxshilash va kasalliklarga chidamli baliqlar seleksiyasi ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshiradi va populyatsiyalarning umumiy salomatligini yaxshilaydi. Ushbu texnologiyalardan foydalanish yanada mahsuldor va noqulay sharoitlarga chidamli turlarni rivojlantirish imkonini beradi, bu esa o‘z navbatida yuqori mahsuldorlik va iqtisodiy samaradorlikni ta‘minlaydi. Hasharotlar, suv o‘tlari va o‘simlik ingrediyentlari asosidagi qo‘shimcha ozuqalar kabi muqobil ozuqalarni o‘rganish an‘anaviy baliq ozuqalariga qaramlikni kamaytirish imkonini beradi. Bu nafaqat ekotizimlarning barqarorligini yaxshilashga yordam beradi, balki baliq mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarga ekologik toza usullar yo‘nalishida ilgari siljishga imkon beradi. Demak, baliqchilikdagi yangi texnologiyalar ushbu sohaning samaradorligi va barqarorligini oshirish uchun keng imkoniyatlar ochadi. Iqlim o‘zgarishi va resurslar tanqisligi kabi global tahdidlar sharoitida ilg‘or texnologiyalarni joriy etish nafaqat strategik zaruriyat, balki ishlab chiqarish va atrof-muhitni muhofaza qilish o‘rtasidagi muvozanatga erishish imkoniyatiga aylanmoqda. Baliqchilikni barqaror rivojlantirish innovatsiyalarni, bilimlarni va tabiatga mas‘uliyatli munosabatni integratsiyalashni talab qiladi, bu esa baliqchilar uchun ham, butun jamiyat uchun ham farovonlikni ta‘minlaydi.

Qoraqalpog‘iston tabiiy xilma-xillikka va turli xil suv havzalariga ega noyob hudud bo‘lib, bu baliqchilikni rivojlantirish uchun ajoyib shart-sharoitlarni yaratadi. Ichki va tashqi bozorda baliq va dengiz mahsulotlariga bo‘lgan talabning ortib borishi sharoitida mintaqada nafaqat ushbu ehtiyojlarni qondirish, balki zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va tabiiy resurslardan foydalanishga barqaror yondashuv orqali mintaqadagi iqtisodiy vaziyatni sezilarli darajada o‘zgartirish imkoniyati mavjud.

Qoraqalpog‘istonda turli xil suv havzalari, jumladan, Orol dengizi (uning g‘arbida) va sun‘iy suv havzalari kabi katta ko‘llar mavjud bo‘lib, ular baliqchilikni rivojlantirish uchun imkoniyat yaratadi. Boy tabiiy sharoitlar nafaqat ko‘p qirrali baliqchilik uchun asos yaratadi, balki mintaqaning biologik xilma-xilligini qo‘llab-quvvatlashi mumkin bo‘lgan sinergetik ekotizimlarni ham yaratadi. Qoraqalpog‘istonda akvakulturaning rivojlanishi baliq yetishtirish hajmini oshirishi mumkin, bu nafaqat o‘sib borayotgan ichki talabni qondirishga, balki eksportni ham yo‘lga qo‘yishga yordam beradi. Ushbu tadbir yangi ish o‘rinlarini yaratish, mahalliy aholining turmush darajasini oshirish va ekologiyaga ta‘sir qilishi mumkin bo‘lgan baliqchilikka qaramlikni kamaytirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, Qoraqalpog‘istonda baliqchilik noyob tabiiy resurslari, innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlari va barqaror ishlab chiqarish usullari tufayli rivojlanish uchun katta salohiyatga ega. Infratuzilmaga sarmoya kiritish, malakali kadrlar tayyorlash va xalqaro hamkorlik orqali mintaqa nafaqat baliq va dengiz mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini yaxshilashi, balki o‘zining iqtisodiy barqarorligini ham oshirishi mumkin. Shunday qilib, baliqchilikni rivojlantirishda innovatsiyalar va resurslardan barqaror foydalanishga asoslangan strategik yondashuv kelajakda Qoraqalpog‘iston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga hissa qo‘shadigan asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Узбекистан, пресноводная аквакультура Узбекистана монография.
2. Перспективы внедрения интенсивных технологий аквакультуры в гидроэкосистемах низовья реки Амударья. (2015)
3. Каримов, Б. К., Камиллов, Б. Г., Мароти, У., Анрой, Р. В., Буэно, П., & Шохимардонов, Д. Р. Аквакультура и рыболовство в Узбекистане: современное состояние и концепция развития. *Т., ФАО.* (2008).
4. Ниязи, А. Ш. (2022). Узбекистан: проблемы современной модернизации водного и сельского хозяйства. *Россия и мусульманский мир*, 1 (323), 53-65.

ОСНОВЫ ТЕХНОЛОГИИ МЯСНОГО СКОТОВОДСТВА

Абуов С.К., Кайыпназаров.А.Е., Азатов.А.А., Хабибназарова.З.Д.

Нукуский филиал Самаркандского университета ветеринарной медицины, скотоводства и биотехнологии

Эффективность работы хозяйств по разведению мясного скота зависит от применяемой технологии. А ее выбор, в свою очередь, определяется природно-климатическими условиями, обеспеченностью кормами, материальными, трудовыми ресурсами, наличием пастбищ.

Предпочтение отдается такому типу технологии, которая для каждого конкретного хозяйства наиболее целесообразна и в значительной степени